

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

18 In quibus votis poßint dispensare Episcopi & inferiores Prælati, siue sæculares, siue regulares, & quo modo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

quia esset perniciosum exemplum, si quis sibi prouideret, qui aliis conferre teneret, vt ait Pannormit. supra. Potest tamen quis seipsum eligere (nisi forte sit solus elector) quia id non est prohibitum; non enim à se solo tunc ius accipit, sed etiam à coelectoribus; & rarissime vsu venit, vt sic promoueatur. Quod autem quidam obiiciunt ex L. 1. de auctor. & consensu tutorum, ad rem non facit: solum enim dicitur, *In rem suam tutorem actorem fieri non posse*; id est, non posse dare pupillo auctoritatem in negotio quod ad ipsum tutorem principaliter pertinet; non autem, vt illi citant, neminem posse prestare auctoritatem in suo facto. Id enim falsum esse, patet in exemplis allatis, & multis aliis. Est tamen verum, quando agitur de alterius præiudicio. Vide Pannormitanum loco citato.

118 Ex dictis patet, non solum Pontificem posse in votis propriis dispensare, sed etiam Episcopos; idque in omnibus, in quibus possunt cum suis subditis; quia rationes supradictæ in illis locum habent. Idem dicendum de Prælati regularium, qui toti conuentui præsunt, vt sunt Priores, Præpositi, Rectores. imò etiam Vicepriores & Vice-rectores, qui in absentia aliorum regunt. quia hi omnes habent iurisdictionem quasi Episcopalem in suos, & sunt Pastores ordinarij suorum, sicut Episcopi secularium. ita Sancius supra, & Molina disput. 148. vbi dicit, *Superiorem Monasterij quas facultates & dispensationes potest alijs concedere, si idem posse secum uti, quando aliud in ea Religione non est statutum.* Emanuel Sà v. Religio, Prælati, inquit, in religione possunt secum dispensare, sicut cum subditis. quam sententiam dicit esse rationabilem Fumus v. Monachus num. 9. Idem colligi potest ex Caietano 1. 2. q. 96. ar. 5. dub. vlt. Siluestro v. Lex, num. 14. in fine. Soto lib. 1. de Iustitia, quest. 6. ar. 1. & aliis, qui docent, Superiorem posse dispensare secum in lege icianij, & aliis in quibus potest cum suis inferioribus, ne sit deterioris conditionis quam subditi: quare poterit etiam in votis, cum sit eadem ratio.

Quod ad causam attinet,

119 Dico Quartò, vt dispensatio sit valida, requiritur vt subdit iusta causa. Est communis sententia DD. Docet D. Thomas art. 12. ad 2. & Caiet. ibid. Sotus 1. 7. q. 4. ar. 3. Nauar. nu. 52. & alij omnes. Ratio est, Quia nulla auctoritas potest validè condonare non subdit; Deus enim huiusmodi condonationem ratam non habet: vt si quis absoluat sine legitima dispositione, est inualida absolutio; & si Indulgentiæ dentur sine causa, vel supra causam menturam, eatenus vim non habent. Confirmatur, Quia potestas dispensandi data est Ecclesiæ ad ædificationem, non ad destructionem: atqui in destructionem cederet, si valeret sine causa. Sufficit tamen vt causa bona fide, adhibito congruo examine pro rei qualitate, à Prælato & subdito puretur iusta seu legitima. tunc enim valebit, etiam si forte postea deprehendatur non fuisse omnino sufficiens. Deus enim ab homine amplius non requirit, quam vt faciat quod in se est: quo facto concedit ei vsum auctoritatis & potestatis suæ. quod etiam locum habet in dispensatione iuramenti, impedimentorum matrimonij, & matrimonij dissolutione: vt inquit Sancius lib. 8. disp. 17. n. 3. Secus tamen quando sen-

tentia est tantum declaratoria, non dispensatoria.

Petes, Quæ sit iusta causa dispensationis voti?

120 Respondeo, Generatim iustæ causæ sunt utilitas Ecclesiæ, & honor Dei, vt docet D. Thomas art. 12. item utilitas videntis, & magna fragilitas eiusdem, per quam timetur sæpe violaturus. Faciliorem impetrationem reddunt leuitas videntis, (etiam si non sit periculum violandi) inconsideratio, inconstantia, timor, vel alia perturbatio animi in vouendo. Vide Nauar. nu. 77. Sotum q. 4. ar. 3. Caiet. art. 12. Hoc etiam Notandum, raro vtendum pura dispensatione seu relaxatione voti; quia raro iusta causa subest vt sine vilo onere condonetur: quare plerumque vtendum commutatione, quæ dispensationem admixtam habeat; & extendatur iuxta tempus voti: vel saltem opus aliquod semel vel sæpius faciendum in compensationem sublatis voti est imponendum.

D V B I T A T I O X V I I I .

In quibus votis possint dispensare Episcopi & inferiores Prælati, siue seculares siue regulares: & quo modo.

121 Dico Primò, Episcopi iure ordinario possunt dispensare in omnibus votis suorum subditorum, exceptis iis quæ Summo Pontifici sunt reseruata. Est communis sententia DD. Ratio est, quia Episcopus, seposita reseruatione Pontificis, in sua diocesi potest in iis, quæ sunt iurisdictionis, quidquid potest Pontifex in tota Ecclesia: est enim Princeps sacrorum in sua Ecclesia, ac proinde habet omnem potestatem necessariam ad eius rectam administrationem.

Subditum autem quoad hoc, sicut & quoad omnia Sacramenta (excepto Ordine) censentur omnes, qui in diocesi habent domicilium; vt docet Nauar. in cap. Placuit. 3. de penit. d. 6. num. 92. & sequentibus. Neque hi tantum; (quia hi etiam ad Ordines suscipiendos subditi sunt) sed etiam qui etiam non habeant in diocesi domicilium, tamen ibi habitant, cum animo ibidem permanendi maiore parte anni; vt docet Henriquez lib. 3. de penitentia cap. 14. Petrus Aragon. quest. 88. art. 12. Sancius lib. 3. de matrimonio, disput. 23. num. 13. & multi alij Doctores. nam etiam hoc modo valde probabile est contrahi patæciam, & propria acquiri proprium Parochum non solum ad Sacramenta quæ Parochus confert, sed etiam ad sepulturam, vt fuse docet idem Sancius loco citato. Denique vagi, qui nusquam domicilium aut parochiam habent. hi enim sortiuntur diocesim in qua se pro tempore reperiunt. vnde ab illius Episcopo dispensationem accipere possunt.

Petes, Quamam vota sunt Pontifici reseruata? Diuus Thomas dicit vota perpetua ei reseruata: quod Caietanus ar. 10. & Fumus v. Dispensatio, num. 18. intelligunt de voto continentie & Religionis, quæ natura sua perpetua sunt, cetera non item. His addit D. Thomas art. 12. in fine, votum peregrinationis Terra sanctæ. Quidam Doctor lib. 3. de conscientia cap. 23. dicit, *Ex consuetudine, quæ est optima legum interpres, Episcopi in omnibus votis, exceptis tribus, castitatis, Religionis, & peregrinationis Ierosolymitana, dispensare possunt.*

Sed

Sufficit bona fide in se videri.

Causa iusta est necessaria.

120 Quæ sit iusta causa.

121

Subdit.

Propria

Vagi.

122

Vota Pontifici reseruata.

Quinque
reſerua-
tur Ponti-
fici.

Sed communis ferè ſententia DD. eſt, Hæc quinque eſſe illi reſeruata; *caſtitaſ perpetua, Religionis approbata, peregrinationis ad limina Apoſtorum, ad S. Iacobum Compoſtellam, & ultramarinum, ſeu in Terram ſanctam.* Probari poteſt Extrauag. Eſti Dominici. ubi Sixtus IV. inter cetera, Sed Apoſtolica horum quinque votorum abſolutionem reſeruat, & excommunicat eos, qui ab his præſumpſerint abſoluere. Sed reſponderi poteſt, ea ſolum ſubtrahi conſeſſariis, qui prætextu facultatum à Sede Apoſtolica cõcellarum abſoluebant, quos etiam ibidem excommunicat. Verum quamuis in Iure non inueniatur expreſſe aliquod votum abſolutè reſeruari, niſi vltimarinum cauſa ſubſidij (de quo cap. Quodd ſuper his. 8. & cap. Ex multa, de voto) tamen ſtylus Curie Romanæ etiam cetera reſeruat; cui parendum eſt, niſi alicubi alia ſit conſuetudo legitimè præſcripta. Non deſunt tamèn Doctores, qui putent tria illa peregrinationum vota non reſeruari Pontifici, niſi tantum in ſubſidium. Vnde ſi ſolum ſiant cauſa deuotionis, poſſe Episcopum diſpenſare. Ita Pannonitanus in d. cap. Ex multa. 9. Et Gloſſa ibidem, Fumus v. Diſpenſatio, nu. 16. Joſephus Angles de voto art. 8. difficult. 9. Vivaldus cap. de voto, nu. 55. Tabiena v. Diſpenſatio, n. 11. & quidam recentiores. Sed & hæc conſuetudo videtur eſſe in contrarium, etiamſi ſolum deuotionis cauſa facta ſint. Idem dicendum de horum votorum commutatione, ſi ea in aliud opus quàm Religionis ingrediendæ faciendæ ſit.

123
In quibus
Episcopi
potestatem
habeant
diſpenſandi.

Ex his patet, Episcopum poſſe diſpenſare, Primò, in voto Religionis non approbata, & in voto paupertatis & obedientiæ perpetuæ in tali Religione: quia tale votum non eſt verè Religionis votum, cum Religio non approbata à Sede Apoſtolica non ſit Religio, vt infra cap. 41. dubit. 1. dicitur.

Secundò, In voto caſtitaſ non perpetuæ, vt 10. 15. 20. annorum, non autem 100. quia cenſetur perpetuum.

Si communi
conſenſu.

Tertiò, In voto non fornicandi, non petendi debitum; quia non ſunt vota caſtitaſ integræ, ſed partis tantum. Nec reſert, etiamſi communi conſenſu coniuges vouiſſent nec petere debitum, nec reddere, nec fornicari; quia adhuc non eſt votum integræ caſtitaſ, relinquitur enim libertas tranſeundi ad ſecundas nuptias.

Idem dicendum, ſi conſummato matrimonio, alter etiam cum alterius facultate voueat continentiam; quia niſi concedens facultatem ſimul cedat iure petendi, non erit votum integræ caſtitaſ, cum vouens non poſſit ſe eximere ab obligatione reddendi; vt patet ex dictis dubit. 15.

124

Quartò, Idem dicendum de voto non nubendi; vt docent Angelus Votum. 4. numero 9. Silueſt. ibidem quaſt. 4. Nauar. cap. 12. num. 76. (etiſ Caietanus tom. 2. opuſc. 11. quaſt. 1. contrarium teneat) quia multum diſſert à voto caſtitaſ, cum per fornicationem non violetur.

Si in gratiam alterius factum ſit.

Si tamen hoc votum factum ſit ſolum in gratiam alterius, v. g. coniugis; ob ipſius honorem, vel commodum prolium, & acceptatum ab eo in cuius fauorem factum; Episcopum non poterit inuito illo diſpenſare, quia non poteſt ius illud, per promiſſionem voto firmatam illi acquiſitum, tollere. poteſt tamen ille, in cuius fauorem eſt factum, condonare; quia habet tacitam conditio-

nem, ſi tibi placuerit: cupit enim illi gratificari. Quòd ſi non ſolum in gratiam alterius, ſed etiam intuitu pietatis factum ſit, & acceptatum; adhuc Episcopum non poterit diſpenſare, niſi alter ius ſuum condonet. ſed poſita illa condonatione poterit. ita Sancius lib. 8. diſput. 9. Idem dicendum de iuramento, vt docet Sotus lib. 8. de Iuſtitia, quaſt. 1. art. 9. ad 2. quia quatenus eſt in alterius fauorem, poteſt ab eo remitti; quatenus verò factum intuitu pietatis, habet vim voti: & ita ceſſante præiudicio tertij, poteſt in eo diſpenſare Episcopum; vt infra cap. 42. dubit. 12. numero 62. dicitur.

Quintò, In voto ſuſcipiendi ſacros Ordines; quia non eſt votum caſtitaſ, etiſ hoc votum ſuſceptioni Ordinum ſit annexum.

Sextò, Poteſt etiam diſpenſare in qualitatibus quibusdam ſubſtantiaæ voti reſeruati adiunctis; vt ſi vouiſti ingredi Religionem ſtricam; poteſt commutare in laxiorem: hoc enim non eſt diſpenſare in voto Religionis; quia diſpenſatio eſt abſolutio & liberatio, ille autem non liberatur à Religione, ſed ſolum à quadam Religionis qualitate. itaque non eſt diſpenſatio in voto vt ad ſubſtantiam Religionis obſtringit, ſed ſolum vt ad illius quamdam qualitatem, ita Silueſt. Votum 4. num. 3. §. Sextum. Similiter poteſt diſpenſare, vt profeſſus in arctiori tranſeat ad laxiorem. quod intelligo, niſi ſtatutum aliquod peculiare à Pontifice approbatum obſtet. Idem poteſt Abbas, cum conſenſu tamen conuentus, vt ibidem docet Silueſt. & iſdem verbis diuus Antoninus p. 2. tit. 11. cap. 2. §. 9. Idcirco autem requiritur conſenſus conuentus, quia (inquit D. Antoninus) non poteſt Abbas abſque conſenſu conuentus alienare perſonam conuentus, niſi hoc habeat ex priuilegio ſpeciali.

Septimò, Si Pontifex votum ſibi reſeruatum commutaſſet in aliud non reſeruatum, poſſet Episcopum poſtea in hoc diſpenſare; quia eſt nouum votum, per ſe non reſeruatum. Nec poteſt dici reſeruatum ratione commutationis; quia non obligaris ex vi præcepti commutantis, ſed ex proprio conſenſu: eſt enim nouum votum, quod ſuſcipitur pro abſolutione prioris.

Octauò, Poteſt etiam diſpenſare in voto virginitaſ, ſi vouens nihil aliud intenderit quàm obligare præciſe ad integritatem carnis conſeruandam: tunc enim amiſſa virginitate per primum peccatum, extinguitur obligatio voti; quia res eſt impoſſibilis. Verum communitè non ſic intelligitur, ſed vt inuoluit votum caſtitaſ: vnde in dubio ſic interpretandum.

Petes, Vtrum in nullo euentu Episcopum poſſit in voto integræ caſtitaſ diſpenſare.

Reſpondeo, Poſſe aſſignari aliquos caſus, in quibus videtur hanc poteſtatem habere.

Primus eſt, Si aliquis habens votum ſimplex caſtitaſ contraxit matrimonium, & conſummauit: Episcopum ob periculum incontinentiæ poteſt diſpenſare vt petat debitum, vt plurimi recentiores docent. Imò, ſi nondum conſummauit, ob idem periculum videtur poſſe diſpenſare vt conſummet petendo debitum. nam valdè probabile eſt, talem non teneri ingredi Religionem vt ſatiſfaciat voto caſtitaſ; (vt Sotus d. 38. quaſt. 2. artic. 1. & multi recentiores docent) eò quòd ſit res longè difficilior, quam ille nullo

modo vouere intendit. sed de hoc infra cap. 41. dub. 6. quo posito, potest consummare matrimonium reddendo, absque dispensatione, (quod etiam tenet Angelus v. Impedimentum matrimonii 3. num. 2.) & cum dispensatione etiam petendo; vt iidem Auctores & alij docent. Hic tamen mortua coniuge tenetur seruare castitatem. vnde hæc dispensatio non fuit integra, sed partialis tantum, & ad tempus.

Secundus est, Si coniuges post contractum matrimonium, communi consensu vouerunt continentiam, & postea idem periculum vtrique, vel saltem alteri eorum ingruat. Ita docet Angelus, *Votum* 4. numero 9. & notant Doctores in cap. *Rufus* 6. Qui Clerici vel vouentes. Probari possunt supradicti casus, quia Episcopus non relaxat absolute & simpliciter hoc votum, sed solum ex parte & secundum quid, nempe vt eius executio ad tempus differatur. vnde mortua coniuge reddit vis voti, & tenetur seruare castitatem; quod est signum, solum fuisse sopitum, & executionem suspensam. Verum nec hoc Episcopus possit, si Summus Pontifex hoc votum in eo euentu rigide sibi vellet reseruare: quia inferior non potest suspendere votum superiori reseruatum, nisi quatenus ipsius iuri officit. Sed credibile est, nunquam fuisse mentem suæ Sanctitatis, hoc votum eo casu ita strictè reseruare, vt ab Episcopo non possit prædicto modo suspendi; idq; tum propter periculum incontinentiæ, quod plerumque non patitur tam longam moram obtinenda: dispensationis: tum quia hæc res est valde frequens. Accedit, quod etiam ab initio reseruationis id non fuisset eis concessum, tamen longo vtu & consuetudine etiam à tempore immemorabili ab Episcopis sit vsurpatum, præsertim consummato iam matrimonio, vt ex Doctorebus constat: quauis esset facilis ad regulares priuilegio instructos, vel etiam ad Summum Pontificem recursus. atqui consuetudo ius tribuit & iurisdictionem, cap. *Cum* contingat, de foro competenti. Et quamuis hæc consuetudo ortum habuerit ex periculo peccati incontinentiæ, cui per alios occurrere non poterat, tamen sensum absolute obtinuit, ita vt Episcopus dispense, etiam si alius potestatem habens adiri possit. Vnde hanc sententiã absolute docent præter supradictos, *Toletus* l. 7. *Summa*, c. 14. *Fumus* v. *Matrimonium*, n. 55. vbi addit, *ita communiter tenere modernos in cap. Rufus, Qui clerici vel vouentes, Rosella* v. *Impedimentum* 4. num. 5. idem docet nu. 6. etiam cum ambo votum continentia fecerunt, siue ante matrimonium, siue post. *Consulendum*, inquit, est eis vt petant dispensationem ab Episcopo, maxime vbi timeretur de incontinentia amborum vel alterius. *Sotus* in 4. d. 37. a. 1. in fine, & alij.

Aduerte tamen in secundo casu, Quando coniuges communi consensu vouerunt continentiam, etiam probabile sit Episcopum absolute posse dispensare modo supradicto vt debitum petant & reddant; (ita enim præter *Rosellam* & *Angelum* tenet *Maior* in 4. d. 32. q. 2. col. 2. *Emmanuel* *Sa* v. *Debitum coniugale*, nu. 2. & quidam alij recentiores) contrarium tamen videri verius, nimirum, Episcopum non posse, nisi quando in periculo incontinentiæ non esset facilis recursus ad Summum Pontificem, vel alium habentem potestatem, vt in quarto casu dicitur. Ita *Sancius* l. 8. disp. 11.

num. 10. Ratio est, quia hæc res rariùs occurrit, estque maioris momenti; nam passim huiusmodi vota solent esse publica: & periculo sæpè aliter potest occurrere, cum neuter habeat ius petendi, possintque ne habitatione separari. Vnde non est ea consuetudo quæ in alijs, vbi res est occulta, & alter habet ius petendi, nec possunt separari. Nec fuit ratio id concedendi Episcopis ob periculum incontinentiæ, nisi quando ad Pontificem aditus non esset facilis. Si tamen coniuges condonarent sibi mutuò renuntiationem iuris quam sic vouendo fecerunt, restituendo sibi ius petendi quo vterque in alterum cesserat (quamuis id absque sacrilégio facere non possint, cum in iniuriam voti ea condonatio seu restitutio cedat) tunc Episcopus absolute possit dispensare ad petendum debitum, etiam si facilis esset ad Pontificem recursus. ita *Sancius* numero 15. ratio est, quia tunc vterque, etiam absque dispensatione, tenetur reddere penitentiam. Vnde perinde se habent ac si vterque ante matrimonium, vel iam constante matrimonio cum mutua facultate absque cessione iuris seorsim continentiam vouissent. quibus euentis Episcopus potest dispensare, consuetudine id ei permittente ob periculum incontinentiæ. quando enim alter tenetur reddere, præsumitur ordinariè magnum & vrgens periculum peccati, nisi idem etiam possit petere. Vnde consuetudo permittit Episcopo absolute in omni tali casu dispensare, non absolute, sed ad petendum dumtaxat. quare talis si fornicetur, peccabit contra votum; quia hæc ex parte non potuit ab Episcopo relaxari. neque etiam vt possit inire secundas nuptias; nisi sit periculum incontinentiæ, nec facilis sit ad Papam recursus, vt iam dicemus.

Tertius, Si votum castitatis sit metu emissum, licet non omnino iusto seu graui, ratione cuius sit irritum, videtur Episcopum posse dispensare vt matrimonio contrahat. Ita *Angelus*, *Votum* 4. nu. 9 & *Glossa* in cap. *Veniens*, 5. *Qui* Clerici vel vouentes. *Navarrus* c. 12. n. 59. *Fumus* v. *Dispensatio* num. 17. reseruatio enim videtur intelligenda de libero, ne ita reseruetur coactum sicut spontaneum.

Quartus, Quandoquocumque est magnum periculum incontinentiæ. Ita *Cardinalis* & *Anton. de Butrio* in d. cap. *Veniens*, *Angelus* supra. Sed verius est, hoc non sufficere extra casus supradictos & similes, (maximè quando agitur de matrimonio contrahendo) nisi aliud concurrat, nempe vt non sit facilis aditus ad Summum Pontificem vel eius Delegatum; vt requirunt *Siluester*, *Votum* 4. q. 4. & v. *Dispensatio* nu. 15. *Navar.* cap. 12. num. 59. & 76. *Sotus* lib. 1. de *Iustitia* q. vlt. ar. vlt. & alij recentiores; tunc enim quia est necessitas, censetur Pontifex non intendere reseruare, sed permittere Episcopo, vt sua potestate ordinaria, quam seposita reseruatione habet, vtatur: non enim vult suam reseruationem esse in euetionem, sed in adificationem animarum. Hoc tamen non censetur facere, quando facilis ad ipsum vel Legatum eius, cui hanc potestatem commisit, est accessus. tunc enim nulla est necessitas tollenda reseruationis.

Dico, cui hanc potestatem commisit: quia iure communi Legatus à latere non potest amplius in dispensationibus in prouincia suæ legationis, quam Ordinarius in sua diocesi: vt docet *Panormi-*

126
Quomodo
Episcopus
id possit.

Si eodemo
mutuam
renuntia-
tionem.

127

128
Legatus.

normitanus in cap. Dilecto. num. 5. de præbendis, Couarr. de matrimonio cap. 6. §. 10. num. 25. in de probans, non posse dispensare in gradibus prohibitis.

Nec refert, vnde proueniat quòd non sit facilis ad Papam recursus, ob paupertatem, an ob aliam causam; Auctores enim generatim loquuntur. Idem docet Sancius lib. 8. disput. 9. num. 22. Idem locum habet, quando etiam possit facile adire, tamen caret sumptibus necessariis ad dispensationem impetrandam. est enim eadem ratio, quando ex mora adeundi graue incontinentiæ periculum imminet. quod etiam expressè tradit Siluest. Votum 4. qu. 4. & Sancius suprâ, citans ad hoc alios DD.

129
Si scandalum im-
pendat.

Denique idem concedunt DD. non solum quando est periculum incontinentiæ, sed etiam impendente scandalo, vel damno tertij ex mora. ita Sancius suprâ: vbi ponit exemplum in iuvene voto Religionis adstricto, qui virginem deflorauit, & grauidam fecit; quæ nisi ab eo ducta fuerit, infamabitur: & periculum est in mora, ne vel à suis consanguineis impediatur, vel voluntas eius mutetur. Ad huiusmodi enim mala vitanda, multa conceduntur, quæ aliàs minimè licerent: vt patet in Parocho celebrante in excommunicatione vel irregularitate occulta, vitandi scandali vel infamiæ causa: in Rectore alienante rem Ecclesiæ, quando periculum est in mora, sine facultate Superioris, & contra iuramentum suum de non alienando sine illius licentia; vt probat Panormit. in cap. fin. de Ecclesiis edificandis, num. 8. in dispensationibus impedimentorum matrimonij; concurrentibus certis circumstantiis, vt DD. tradunt; & aliis multis casibus.

130

Quintus est, Quando votum castitatis est accessorium, & dependens ab alio voto principali in quo Episcopus possit dispensare; tunc enim sublato principali, cessat alterum: vt si voueas non ludere, non inebriari, non fornicari, sub pœna seruandæ castitatis, aut ingrediendæ Religionis. Ita Nauarrus cap. 12. num. 43. & 75. impleta tamen conditione, putat Episcopum non posse dispensare.

Sextus est, Si votum sit conditionale, & conditio nondum sit impleta. Ita Sotus lib. 7. de Iustit. qu. 4. ar. 3. Toletus lib. 4. cap. 18. vbi citat pro hac sententia Franciscum Victoriam. Ratio est, quia votum conditionale pendente conditione est imperfectum: Pontifici autem non censetur referuari nisi absolutum & perfectum.

Septimus est, Si votum sit non solum conditionale, sed etiam pœnale, id est, emissum sub conditione in pœnam delicti; tunc enim probabile est, Episcopum posse dispensare, non solum ante impletam conditionem, vt vult Sotus suprâ, sed etiam post. Ita tenet Lopez cap. 44. vbi pro hac sententia citat Melchiorem Canum, & Barthol. Medinam. Couarruias in c. Quamuis pactum. p. 1. §. 3. n. 12. Petrus Arragon. q. 88. art. 12. Vivaldus cap. 14. nu. 50. qui addit, multos Theologos Salmanticenses consultos ita respondisse, & doctissimos quosque Hispaniæ Episcopos in praxi secutos. Ratio est, quia tale votum non fit ex affectu illius boni, cum animus ab illo valde abhorreat; sed solum in pœnam, vt illius metu caueat à peccato. vnde non videtur tanti momenti, nec tam insolubile, quam si spontaneo affectu nuncupa-

tum esset; quale censendum quod Pontifici referuatur. Confirmatur, quia cum istæ reservationes sint contra potestatem ordinariam Episcoporum, strictè sunt interpretandæ, vt Sotus ait. communitè autem per votum castitatis & Religionis non solet tale votum pœnale intelligi, sed quod directo affectu emissum.

Sed difficultas est de aliis votis conditionalibus, impleta conditione: vt, Voueo Religionem vel castitatem si hunc morbum euasero; si hoc periculo defungar. Multi putant, etiam tunc Episcopum posse dispensare. ratio est, quia non fit ex directo affectu ad rem votam, sed ad beneficium quod à Deo expectamus. Vnde obtento beneficio multi dolent se obstrictos voto, indicantes animum per se à voto auersum; sed solo timore mali impendentis incitatos, qui multa cogit quæ aliàs nollemus.

Nec refert, quòd conditione impleta videatur absolutum & perfectum; quia radix est imperfecta, quæ in illo voto intrinsecus imbibitur, quæ est affectus ille indirectus, vnde totum votum procedit. Non intelligitur autem referuari nisi votum perfectum, nimirum, quod & in se iam perfectum est, non amplius pendens, & in sua radice tamquam ex affectu directo ad rem promissam procedens. ita Sancius lib. 8. disput. 10. num. 13. vbi pro ea citat aliquot recentiores; addens eam teneri à viris doctissimis nostræ ætatis, esseque in praxi virorum sapientissimorum frequentissima receptam. Eandem tenere videtur Toletus lib. 4. c. 18. citans pro ea Victoriam: *Notandum, inquit, quod notauit Victoria; ista quinque vota tunc referuari Pontifici cum absoluta sunt; cum vero conditionata vel pœnalia, pertinent ad Episcopum.*

Verùm etiam hanc sententiam non negem esse probabilem, tamen contrariam puto veriores; quia tale votum impleta conditione videtur actius obligare, quam simile factum absolute. Ratio est: Nam factum est in modum contractus onerosi, & Deus præstitit contractum ex sua parte: vnde nisi ipse etiam impleat, est ingratus & iniustus in Deum. quare talis hac ex parte videtur magis reprehensibilis, quam si gratis promississet; sicut qui promittit Deo sacrificium gratuitum & voluntarium, non videtur tantum obligari, quantum qui promittit ad impetrandum aliquod beneficium, impetrato beneficio. Nec refert quòd affectus non sit principaliter ad votum, quia saltem est secundariò. amatur enim vt medium ad obtinendum id quod volumus. Itaque securius est in hoc casu adire Pontificem.

Octauus est, Si votum fiat disunctiue, hoc modo, Voueo castitatem, vel ieiunium perpetuum: tunc enim in potestate vouentis est eligere alteram partem, in qua Episcopus potest dispensare; iuxta regulam Iuris 70. *In alternatiuis electio est debitoris, & sufficit alterum impleri.* Quòd si eligat partem Pontifici referuatam, Episcopus non potest: semel autem facta electione, non potest vouens mutare; vt docet Azorius lib. 11. cap. 19. qu. 10. Sancius lib. 8. de matrimonio, disput. 9. num. 14. Cuius ratio est, quia iam obligationem determinauit ad materiam referuatam, perinde ac si nihil aliud vouisset. Hanc enim vim habet illa electio. Nam in alternatiuis vouetur id quod postea re melius considerata vouens esse electurus. Simile est in promissione, quæ tali modo

131
Vota con-
ditionalia.

132

do facta est homini. sicut enim ubi debitor semel elegit, idque creditori patefecit, non potest mutare illo invito: ita cum Deus cor intueatur, si semel tacitus elegisti, non potes retractare; quia hoc vouisti.

133
Prelati
Regulares.

Dico Secundò, Prælati Regularium habentes potestatem quasi Episcopalem in suos, possunt dispensare in votis Regularium, sicut Episcopus in votis suorum subditorum. Est communis sententia DD. Soti lib. 7. q. 4. art. 3. Nauarri num 75. Silii. Votum 4. nu. 3. & aliorum. quando enim aliqua Religio vel Monasterium eximitur per Pontificem à iurisdictione Episcopi, conceduntur Prælato ea quæ sunt iurisdictionis Episcopalis. Hinc fit ut etiam possint dispensare in voto transeundi ad Religionem arctiorem; quamvis forte non possint illud irritare; & ut professus in arctiori, transeat ad laxiorem; si tamen consensus communis Capituli adsit, ut insinuat Sotus supra, & docet expressè Siluest. Votum 4 num. 3. §. Sextum.

In votis Nouitiorum non possunt dispensare, nisi forte habeant in omnes domesticos quasi Episcopalem auctoritatem, ut ferè Abbates exempti habere solent. Prælati non exempti non habent hanc potestatem, sed Episcopus, cui cum toto Monasterio subsunt. Insinuat Nauarrus supra num. 75. §. Tertio.

Abbatissæ, etsi possint vota suarum Monialium irritare, non tamen possunt propriè in illis dispensare; quia iurisdictione spiritali carent, ut docet Sotus in 4. d. 20. quæst. 1. art. 4. Viualdus num. 95. & alij. vide Siluestrum. v. Femina. num. 4.

134
Mendicantes.

Dico Tertio, Confessores Ordinum mendicantium possunt ex privilegio Pontificis dispensare in omnibus votis in quibus possunt Episcopi, excepto voto peregrinationis ultra duas dietas, (id est 40. miliaria Italica) ut patet ex compendio privilegiorum Fratrum Minorum nu. 115. quorum privilegia cum reliquis Ordinibus mendicantium communicantur. Imò etiam in hoc voto possunt, si sint participes facultatis à Martino V. concessæ Benedictinis. Vide Nauarrum cap. 12. num. 79. & Lopez cap. 50. Vnde etiam possunt dispensare in voto non petendi dispensationem; hoc enim non est reseruatam. Imò sæpè per se definit obligare; nempe quando ratio dictat expedire ut petatur. Hæ tamen facultates non competunt singulis personis, nisi per Superiorem & iuxta illius moderationem. Sed quid singuli Ordines possint, ex eorum privilegiis colligendum est.

Non extenditur ad obligat. heredis.

Aduerte tamen, hanc facultatem dispensandi & commutandi in votis, non extendi ad obligationem quam testator imponit heredi. v. g. ut mittat hominem ad B. Virginem Lauretanam; aut quam heres ex voto reali ipsius defuncti contrahit. Nam hæc obligatio non est immediatè ex voto, sed quasi ex contractu. hoc ipso enim quo adit quis hereditatem, suscipit omnia onera quæ defunctus imponit, vel quæ ipse, si realia erant, iam contraxerat, hæc enim ad heredem transeunt. Sicut si promittam Titio me eius votum impleturum, non possum à Regularibus hoc onere liberari; quia teneor ex pacto, & cederet in præiudicium tertij.

Nec obstat quòd origo sit ex voto, & votum possit commutari: quia non potest commutari nisi ex consensu vouentis, qui cum non uiuat, non potest consentire.

Dico Quarto, Parochi non habent potestatem, ne in articulo quidem mortis, dispensandi aut commutandi vota, præsertim in id quod notabiliter minus est. Probatur, quia cum careant iurisdictione fori externi, non habent potestatem ex officio; & cum nulla extet hac de re eorum priuilegia, non possunt dici habere ex priuilegio. Idem dico de Archidiacono & Decanis; nisi consuetudo legitime præscripta aliquid illis hac in re alicubi tribuerit: quia per hanc ius Episcopale acquirere possunt, ut rectè Siluester, Votum 4. num. 3. §. Septimum, ex Archidiacono & Paludano.

Quod ad formam in dispensatione seruandam attinet, tria requiruntur. Primò, ut precedat cognitio causæ: si enim causa iusta non subsit, non valet dispensatio. Etsi enim cum quis in sua lege dispensat, non sit necessaria cognitio causæ, (nam valet etsi causa non subsit) quando tamen inferior dispensat in lege Superioris, vel in iis quæ ius Superioris concernunt, est necessaria, ob rationem allatam. Vnde etiam Summus Pontifex diligenter debet inquirere de causæ grauitate, priusquam dispenset in votis: quia agitur de Iure diuino. Si tamen ex parte rei subsit iusta causa, dispensatio valet, etsi cognitio causæ non præcesserit. ita Fumus v. Dispensatio, num. 14. in fine, Sancius l. 8. disput. 17. num. 11. citans pro hac sententia Innocent. & Ioannem Andr. in cap. Diuersis. 5. de clericis coniugatis: & alios. Ratio est, quia cognitio ista non est absolutè necessaria ut valeat dispensatio, sed ut legitime & absque peccato fiat, nec se exponat periculo faciendi actum inualidum contra ius Dei, vel Superioris, & inuoluendi subditum multis peccatis, saltem materialibus.

Quòd non sit absolutè necessaria, patet: quia neque Iure naturæ, cum hac in re sufficiat potestas & voluntas dispensantis; neque Iure positivo, quia etsi hoc Ius requiratur causæ cognitionem, nusquam tamen irritum reddit, si contrarium fiat.

Nec obstat Concil. Trident. sess. 25. cap. 18. ubi dispensationem sine causæ cognitione factam vult censeri subreptitiam, quia loquitur de præsumptione fori externi. Idem statuit de dispensatione quæ non est gratis facta; & loquitur non tantum de ea quæ ab inferioribus Prælati, sed etiam quæ à Summo Pontifice facta est. Valeret autem lex temerè indicta, si causa boni communis intercedat; cur non etiam legis dispensatio? Item valet electio sine examine causæ, si reuerè erat dignus; ut colligitur è contrario sensu, cap. Nihil. 44. de electione; ex illis verbis, *Deiciendus est indignè promotus*, ergo, &c.

Secundò, ut fiat aliquo actu externo, qui possit exterius percipi. debet enim ita fieri ut possit alteri innotescere; alioquin nihil ei proderit. Confirm. quia dispensatio est quædam condonatio & remissio debiti: sed condonatio non potest fieri inter homines, nisi mediante actu externo; sicut nec donatio, nec promissio. Sicut enim homines constant animo & corpore; ita actus, quibus inter se communicant, debent constare volitione interna, quæ est veluti anima operis, & opere externo. Non est tamen necessarium, ut verbis fiat (quamuis hæc sint maximè accommodata) potest enim fieri ipso opere, ut si Prælati conscius voti, iubeat vel concedat ut contrarium fiat: tunc enim censetur velle dispensare, præsertim si iusta causa subsit; quamuis cognitio causæ non præcesserit. Simili enim modo

135
Parochi.

136
Seruanda
in forma
dispensationis.
Cognitio
causæ.

Non est
absolutè
necessaria.

137
Actus ex-
ternus.

Potest fieri
ipso opere.

modo potest dispensare in legibus & in irregularitate. Neque id solum locum habet in Summo Pontifice, sed etiam in Episcopis, & aliis potestatem dispensandi habentibus: quia Iure natura factis est, ut quouis signo suam voluntatem declarent; & nullo Iure positivo statuitur contrarium. Sic Episcopus ordinando eum quem scit esse irregularem, ipso facto cum eo dispensat, si alias poterat. Similiter Superior mittens subditum ad Ordines. ita Siluester ex Archidiacono v. Irregularitas, in fine; & v. Dispensatio, in fine. Idem generatim docet de dispensatione voti & quavis alia Siluester Votum, 4. num. 8. citans Paludanum & Archidiaconum; & D. Antoninus par. 2.

Potest fieri
dissimula-
tione.

tit. 11. cap. 2. §. 9. sequuntur passim recentiores. Imò si Superior sciens votum vel impedimentum subditi videat illum facere contrarium, & non contradicat eum facile possit, censetur hac ipsa dissimulatione dispensare, ut expressè docet Paludanus in 4. d. 38. qu. 4. art. 4. *In omnibus*, inquit, *in quibus Prælati non est taxatus modus cum formula dispensandi, eo ipso dispensant; quo faciunt effectum animi dispensandi, vel sciunt, & non contradicunt, quando facile & libere contradicere possunt.* Idem iisdem verbis docent D. Antoninus & Siluester loco citato, & multi recentiores. Ratio est, quia nisi tali dissimulatione intenderent dispensare, grauius peccarent non reprehendendo, cum nullam habeant causam tacendi, ut supponimus. Confirm. Quia talis dissimulatio censetur rati habitio de prærenti; quæ etiam confert iurisdictionem ad assistendum matrimoniis, & ad audiendas confessiones, ut multis probat Sancius lib. 3. de matrimonio, disput. 35. Ut cum Parochus videt aliquem sacerdotem assistere matrimonio, vel audire confessiones, nec contradicit, cum facile possit. hac enim patientia & tacurnitate censetur ei conferre auctoritatem pro illis actibus in quibus dissimulat; alioquin grauissimè peccaret non contradicendo. ergo eadem sufficiunt ad dispensationem.

Rati habi-
tio de præ-
renti.

Non obstat, quòd ad absolutionem ab excommunicatione non sufficiat, ut Prælati ipso facto ad communionem admitat, aut cum eo communice, ut constat ex Cap. Cum consideres; & Panormitan. ibidem num. 3. de sententia excommunicationis; & Clement. Si Summus Pontifex, eodem; quia forma verbalis, qua ea absolutio significatur, à Iure est præscripta, ut ex illis locis constat; quamuis non certorum verborum formula, secus in dispensationibus.

138
Accepta-
tio.

Tertio requiritur acceptatio eius qui vouit: sicut ut condonatio debiti valeat, requiritur acceptatio debitoris. Confirm. Quia Deus non remittit obligationem voti nisi volenti eo solui; ita nec Prælati concessum remittere nomine Dei nisi volenti. Secus est in dispensatione legum, impedimentorum matrimonij, irregularitatum, absolutione censurarum, & similibus, quæ à sola voluntate Prælati pendunt: in his enim non requiritur acceptatio nec consensus eius qui liberatur.

Fide acce-
ptans.

Si quis fide acceptauit dispensationem vel commutationem voti, non est liber: potest tamen se liberare mutando animum, & interius acceptando, vel priorem inualidam acceptationem ratificando. Idem locum habet in contractibus, quando quis fide vel metu consensit, potest enim postea etiam longo tempore interposito interius

consentire. Ratio est, quia nihil defuit ad firmitatem actus præter consensum internum acceptantis, cum exterius acceptauerit, atqui consensus internus semper præstari potest, quando alter manet in priore consensu. De quo vide supra cap. 18. dubit. 7. in fine.

DUBITATIO XIX.

Utrum Summus Pontifex possit dispensare in voto solemnè castitatis, præsertim Religiosorum.

D. Thomas art. 11.

Votum solemnè castitatis est duplex: aliud est annexum Ordini sacro, aliud in professione Religionis approbatæ nuncupatur. 139

Quod ad prius atinet, Auctores ferè consentiunt (exceptis paucis qui continentiam Iure diuino connexam putant Ordini sacro) Pontificem posse in hoc voto dispensare, hoc autem potest fieri dupliciter. Primò, tollendo legem calibatus ab ordinatione alicuius; seu concedendo ut ordinetur absque obligatione vel promissione continentie. Sed hoc non tam esset dispensare in voto continentie, quam in lege Ecclesiastica, per quam hoc votum Ordini sacro est coniunctum. talis enim nunquam vouit, sed solum exemptus est ab obligatione vouendi & continendi, quæ obligatio est solum ex lege Ecclesiæ. Vnde valet illa dispensatio, etiam si facta esset absque causa; & si ille accepto Ordine matrimonium contraheret, esset validum: neque peccaret contrahendo matrimonium & petendo debitum, nisi sicut is qui vitur dispensatione absque causa obtenta. Vnde seposito scandalo non esset peccatum mortale in illo contractu; quia solum esset quadam inordinatio, quæ in eo sita est, quòd pars vna non sit conformis aliis in eodem corpore. multò minus in petitione debiti, cum ille nullo voto aut præcepto positivo impediatur.

Votum an-
nexum Or-
dini sacro.

Secundò, dispensando propriè in voto iam facto. Sed hæc dispensatio non erit valida ad tollendam obligationem continentie, si non subbit iusta causa: erit tamen valida ad tollendum impedimentum matrimonij. Vnde si contrahat matrimonium, erit validum; non tamen poterit petere debitum: quia vis voti manet, quantum patitur status. tenebitur tamen reddere ob vinculum iustitiæ, quo coniugi est obstrictus: sicut is qui fecit votum simplex castitatis ante matrimonium. nam votum illius iam solum habebit vim voti simplicis.

De altero, nimirum de voto castitatis Religiosorum, est maior difficultas. D. Thomas art. 11. docet Pontificem hoc votum non posse relaxare. Ratio ipsius est, quia votum castitatis statui religio est essentialiter annexum; ac proinde non potest ab hoc statu diuelli. si non potest diuelli à statu, non potest etiam tolli ab homine habente illum statum; quia ille status ab homine tolli non potest. quod probatur, quia hic status consistit in quadam consecratione, per quam totus homo Deo consecratur: id autem quod semel Deo consecratum est, non potest amplius ad vsus humanos conuerti, nec potest desinere esse consecratum, quamdiu integrum manet: ut patet in calice consecrato,

Voti casti-
Religiofo-
rum.

140
Sententia
D. Thomæ,
non posse.